

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. 1. 1957, sp. zn. Cz 409/56

Číslo: 67/1957

Právní věta:

Kdy je v rozporu s obecným zájmem (§ 76 o. s. ř.) soudní smír, jímž se vyloučený (vystoupilý) družstevník zavazuje zaplatit jednotnému zemědělskému družstvu provozní ztráty?

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 10.01.1957

Spisová značka: Cz 409/56

Číslo rozhodnutí: 67

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Družstvo jednotné zemědělské, Smír soudní

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalující jednotné zemědělské družstvo se domáhalo na žalovaném zaplacení 13.044 Kčs jako zbytku pohledávky vyplývší z vyúčtování jejich vzájemných nároků a závazků, které bylo provedeno podle čl. 10 vzorových stanov, když členství žalovaného v družstvu zaniklo. Řízení o žalobě skončilo smírem, kterým se žalovaný zavázal zaplatit žalujícímu družstvu na vyrovnání vymáhané pohledávky 10.660 Kčs, náklady řízení 1609 Kčs a soudní poplatek 261 Kčs v měsíčních splátkách po 150 Kčs počínaje dnem 1. září 1955.

Lidový soud v Opavě smír podle §§ 75, 76 o. s. ř. schválil s odůvodněním, že odpovídá vzájemnému proúčtování, neodporuje ani zákonu ani obecnému zájmu a výše splátek je přiměřená platebním možnostem žalovaného.

Nejvyšší soud rozhodl ke stížnosti pro porušení zákona podané generálním prokurátorem, že uvedeným usnesením lidového soudu v Opavě byl porušen zákon.

Odůvodnění:

Žalobce předložil soudu vyúčtování z 11. srpna 1953, ve kterém jsou žalovanému předepsány k náhradě mimo jiné i podíly na provozních schodcích družstva za léta 1950, 1951 a 1952 v částkách 118 Kčs, 74.424 Kčs a 1960 Kčs. Podíly ty podle předloženého vyúčtování vypočítalo žalující družstvo tak, že provozní schodek v tom kterém roce dělilo celkovým počtem v témže roce odpracovaných pracovních jednotek a tak vypočítalo, kolik připadá z provozního schodku na jednu pracovní

jednotku. Násobením takto zjištěné částky počtem pracovních jednotek, které odpracoval žalovaný se svou rodinou, vypočetlo pak družstvo podíl schodku, který má nést žalovaný.

Smírem, který lidový soud schválil, převzal tak žalovaný nepochybně i závazek zaplatit žalujícímu družstvu část požadované úhrady provozních schodků, neboť již poskytnutými platy per 25.600 Kčs starých peněz a dobropisem 4006 Kčs starých peněz ve vyúčtování uvedenými byly plně uhrazeny všechny položky družstvem požadované mimo požadavku na náhradu provozních schodků.

Žalovaný převzal tak smírem závazek, jehož úhradu nemohl by žalobce podle obsahu spisu dosáhnout. Jednotné zemědělské družstvo je samostatnou právnickou osobou rozdílnou od jednotlivých členů (§ 1 odst. 2 zák. č. 69/1949 Sb. o jednotných zemědělských družstev a § 1 odst. 1 nař. min. zemědělství č. 75/1949 Sb., kterým se provádí zákon o jednotných zemědělských družstev). Právě uvedené předpisy nemají ustanovení o ručení členů za závazky družstva a bez výslovného právního předpisu nelze proto členům ukládat ručení za závazky družstva a ovšem ani odpovědnost za jeho provozní ztráty. Taková ustanovení neobsahují ani vzorové stanovy (§ 20 obč. zák.). Za takové nelze považovat zejména ani ustanovení čl. 6 odst. 3 vzorových stanov, neboť členský podíl je tu zřejmě míněn jako účast člena na majetku družstva, jako měřítko rozsahu restitučních nároků družstevníka při zániku jeho členství a nikoli jako míra jeho odpovědnosti za dluhy a provozní ztráty družstva.

To samo o sobě by ovšem ještě nebránilo tomu, aby soudní smír neschválil, neboť soud neschválí smír, který odporuje velicímu předpisu zákona nebo obecnému zájmu. Není pak velicího předpisu a není ani v rozporu s obecným zájmem, aby vyloučený družstevník se zavázal přispět družstvu na částečnou úhradu jeho dluhů, příp. i jeho provozních ztrát vzniklých za jeho členství.

V rozporu s obecným zájmem byl by takový závazek bývalého družstevníka v tom případě, kdyby přejímal uvedený závazek jen pro nedostatek vzdělání a znalosti věci a proto, že nebyl soudem poučen o tom, že závazek tohoto druhu mu z důvodu jeho členství nevznikl. Bývalý družstevník přejímající závazek takového druhu nesmí být na omylu o tom, že tak činí dobrovolně.

Požadavek, aby střední rolník zaplatil značné částky, které družstvo odůvodňuje způsobem přičítícím se zásadním zásadám našeho společenského, hospodářského i právního řádu, neboť nelze zajisté považovat práci a její výkon (množství pracovních jednotek) za měřítko rozhodné pro výpočet rozsahu povinnosti k náhradě provozní ztráty, může vyvolat jen pocit křivdy. Staví středního rolníka k družstvu do poměru dlužníka k věřiteli, jehož neodůvodněné požadavky jej budou zatěžovat dlouhou dobu. Tento vztah nejen že neprospívá úsilí získat středního rolníka pro návrat do družstva, nýbrž jej naopak proti družstvu zatvrzuje a splácení trvající po dobu několika roků bude tento nežádoucí poměr neustále oživovat a návrat do družstva oddalovat. Požadavek, aby střední nebo malý rolník uhradil družstvu jeho provozní ztráty, které družstvo odůvodňuje tak, jak se stalo v projednávaném případě, může mít jen nepříznivý vliv na poměr člena k družstvu a může narušovat svazek mezi dělníky a malými a středními rolníky a je proto v rozporu s důležitým obecným zájmem. Není proto ani ve shodě s obecným zájmem, aby takový smír byl za účasti soudu sjednáván a soudem podle § 76 o. s. ř. schvalován.

Je ovšem třeba v této souvislosti uvést, že to, co bylo řečeno, týká se převzetí závazku k náhradě dluhů nebo provozních ztrát družstva, t. j. ztráty, kterou podle účetní uzávěrky pořízené účetním družstvem podle čl. 26 vzorových stanov skončilo celé hospodaření družstva v účetním roce. Jinak bylo by věc posoudit, kdyby snad z titulu náhrady provozních ztrát požadovalo družstvo navrácení přeplatků záloh na pracovních jednotkách, jak svědčil by pro to způsob, kterým družstvo propočítává výši nároku z důvodů provozních ztrát v souzené věci. V takovém případě bylo by posoudit věc podle čl. 4 písm. ch) zásad pro vypořádání a vyúčtování některých nároků a závazků mezi jednotlivými zemědělskými družstvy a vystoupivšími nebo vyloučenými členy (částka 10 Ú. l. z r. 1954).

Soud sepisující smír o vypořádání vzájemných nároků družstva a vystouplého družstevníka bude proto muset vždy sjednat si i vysvětlení, proč se družstevník rozhodl převzít na sebe závazek zaplatit dluh nebo provozní schodek, aby mohl posoudit, zda lze s jistotou říci, že se nelze obávat následků, které byly shora již uvedeny. Nepodaří-li se soudu dospět k závěru, že žalovaný přejímá závazek dobrovolně a že se nedostaví nežádoucí důsledky ovlivňující nepříznivě jeho vztah k družstvu, nemůže smír schválit, poněvadž nemá zjištěno, že smír není v rozporu s obecným zájmem.

Z protokolů sepsaných o projednání žaloby je zřejmé, že soud před schválením soudního smíru nepostupoval shora uvedeným způsobem, že nejen žalovaného nepoučil o tom, za jakých okolností by nárok družstva na zaplacení provozního dluhu obstál, ale ani jinak si nevyšetřil nic, co by jej opravňovalo k závěru, že uzavřený smír není v rozporu s obecným zájmem. Lidový soud svým usnesením porušil zákon v ustanovení § 7 o. s. ř. a dále v §§ 1, 59, 88 o. s. ř. ve spojení s ustanovením § 76 o. s. ř.